

Opstanak i unaprjeđenje gospodarstva

Vlada i gospodarski krizni stožer su dali restriktivne mjere za radna mjesta i svima se mora pomoći. Poduzetnici i građani su u velikim problemima s isplatom plaća i vraćanjem kredita, a država mora sačuvati javne službe. Kriza će dugo trajati i ne će nestati do ljeta

Hrvatska i cijeli svijet su upali u ekonomsku depresiju kakva do sada nije zabilježena u povijesti. Na sastanku hrvatskoga kriznog stožera za gospodarstvo ustanovljeno je da su prva dva mjeseca donijela osjetan pad gospodarske aktivnosti, a zaključak je da se sačuvaju radna mjesta i da će država sve tvrtke i poslodavce usmjeriti na zadržavanje zaposlenih. Već sada se odobrava do 40% brutto plaće potpore za očuvanje radnih mjesta tvrtkama koje zbog poslovnih teškoća moraju skratiti radno vrijeme. Tekstilna i drvna industrija moraju računati na trogodišnje subvencije polovice minimalne plaće, do ukupno 200 tisuća eura. Banke su već krenule u dogovor sa središnjom bankom o mogućnosti reprogramiranja kredita, a u turizmu će se odobravati novac za održavanje stalnih sezonaca, jer se već počelo sa sezonskim zapošljavanjem i treninzima športaša. Nastoji se veliki dio uvoza zamijeniti vlastitom proizvodnjom, ponajprije kod prehrambenih proizvoda. Situacija se jako usložnila zbog epidemije koronavirusa na sve gospodarske aktivnosti u RH, a Vlada će ekonomskim mjerama dati poticaj za zadržavanje radnih mjesta i rješavanje likvidnosti onima čija je poslovna aktivnost smanjena. Tako je doneseno šesnaest zakona za pomoć gospodarstvu i donesena su dva akta radi provedbe tih mjera. HNB je donijela posebne mjere za ublažavanje ekonomskih posljedica pandemije, a zatražile su od kreditnih institucija očuvanje kontinuiteta poslovanja. Vlada je donijela 63 mjere kako bi pomogla zaposlenicima i ukupnom životu u Hrvatskoj, jer je cijelo gospodarstvo pogođeno i svima se mora pomoći. Bankari i cijeli financijsko-monetarni sustav pokazao je razumijevanje za poduzeća i građane, da im pomogne u otplati kredita, jer su mnogi ostali bez posla i novca. Odgoda naplate ne će puno pomoći i država mora pokazati razumijevanje za njihove probleme: državni proračun će morati dosta toga financirati. Ne trebamo se zavaravati da će moći dugo i puno, jer će poduzetnici trebati nastaviti javna davanja kako bi se i dalje normalno isplaćivale mirovine, socijalna davanja, zdravstvo i financirale ostale javne institucije. Ovo je i mogućnost da svoju ekonomiju stabiliziramo, smanjimo državni aparat i porezno opterećenje, a povećamo proizvodnju i likvidnost cijelog sustava. Globalna ekonomija je pred kolapsom, mi se još dobro držimo, ali s puno problema.

Ovo je i mogućnost da svoju ekonomiju stabiliziramo, smanjimo državni aparat i porezno opterećenje, a povećamo proizvodnju i likvidnost cijelog sustava. Globalna ekonomija je pred kolapsom, mi se još dobro držimo, ali s puno problema

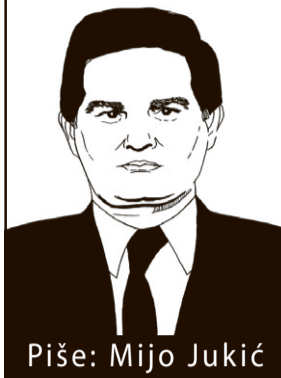
Budućnost Lijepe Naše

Svjetski gospodarski poredak je u velikim promjenama i čeka nas sporiji gospodarski rast, ali puno zdraviji i humaniji. Cijeli svijet je pod ekonomskom depresijom i nitko ne zna što nas čeka niti koliko će sve to trajati. Hrvatska mora počesti još bržu modernizaciju, iskoristiti sadašnje pozitivne trendove i sve dobro iz hrvatske tradicije, kako bismo obogatili Hrvatsku i njene stanovnike. Kratkoročne mjere treba usmjeriti na očuvanje radnih mjesta, pomoći nezaposlenima i drugima koji sada ne mogu živjeti od rada. Može nas spasiti samo zajedništvo i nacionalni zanos da opstanemo i nastavimo dalje. Gospodarstvo svijeta će zabilježiti najveći pad u povijesti, svi dijelovi svijeta su zahvaćeni, ne zna se do kada će sve ovo trajati. Granice su zatvorene, ljudi su se zatvorili u kuće, pa je u pitanju borba za preživljavanje i opstanak. Ne trebamo se zavaravati da će sve to brzo prestati. U gospodarstvu će se dogoditi velike promjene, a ključno je zadržati tržišno gospodarstvo; ne smije se dopustiti državni intervencionizam. Država se mora srediti i odreći puno milijardi državnih rashoda, smanjiti administraciju i ukinuti nepotrebne državne i paradržavne institucije. Državni proračun treba presložiti i prioritetnim institucijama: zdravstvu, socijali, mirovinskom osiguranju, dati potrebna sredstva i prestati sa zaduživanjem u inozemstvu, privatnom sektoru se mora pomoći izravnim sufinanciranjem iz državnog proračuna i državnim jamstvima za kredite banaka. Vladu se mora ovlastiti da može brzo reagirati i donositi uredbu sa zakonskom snagom, kako bi se mogli nositi s ovom velikom nevoljom. Čekaju nas godine velike recesije, budimo disciplinirani i društveno odgovorni, situacija je jako opasna. Gospodarstvo će trebati puno vremena da se oporavi, a ako propadne turistička sezona, cijeli sustav države ne će biti održiv, pa je važno sačuvati privatne tvrtke.

Zagreb nakon potresa

Potres je pogodio naš glavni grad i okolice 22. ožujka u 6.24 sati, oštetio je veliki broj zgrada, muzeja, crkava, katedralu, a šteta je viša od 42 mlrd kuna. Sjetili smo se činjenice iz povijesti: razornog zagrebačkog potresa 9. studenog 1880., o čemu je detaljno pisao August Šenoa, a kojim je bila pogođena hrvatska kulturna baština, koju smo godinama morali obnavljati. Sve smo to preživjeli i nadamo se da ćemo imati snage i mudrosti sačuvati naše svetinje, kao što su ih sačuvali naši mudri pret- hodnici.

HRVATSKI
GOSPODARSKI
BAROMETAR

Piše: Mijo Jukić

PITANJA I PROMIŠLJANJA

Treba li se Bokeljska mornarica sramiti sudjelovanja u osvajanju Lovćena 1916.?

Odgovorom na naslovno pitanje Ivo Škanata, predsjednik Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica 809 Zagreb zatvara poglavlje knjige o ulozi jedne od najstarijih i najznamenitijih ustanova u hrvatskom narodu u Prvom svjetskom ratu

Ivo ŠKANATA

Gotovo uvijek kada se Bokeljska mornarica pojavi u naslovima članaka na društvenim mrežama, u komentarima anonimnog dijela današnjih žitelja Boke, iz kojih se lako može zaključiti da njihovi autori teško podnose prisutnost hrvatske kulture i milenijske tradicije u njoj, ističe se njezino sudjelovanje u ratnim operacijama protiv Crne Gore u Prvom svjetskom ratu, napose u akciji granatiranja Lovćena. Kontekst je dosljedno negativan, razlika je samo u snazi izričaja. Kreće se od insinucije, preko gole konstatacije do, što je najčešći slučaj, potpune diskreditacije. U obezvrjeđivanju Bokeljske mornarice, nastojeći prikazati je nevažnom za Crnu Goru, njezini kritičari poentiraju nazivajući odred koji se pridružio regularnoj austro-ugarskoj vojsci „Oružanim hrvatskim bratstvom“.

Polemičkih tekstova nema, izostaju osvrti koji bi povijesnom argumentacijom objasnili držanje Bokeljske mornarice u tim vremenima. Ne koristi se ni univerzalno sredstvo obrane u takvim situacijama, prigovor da se gledanjem na prošlost kroz prizmu sadašnjosti vidi iskrivljena slika. Očito je da su njezini baštinci i privrženici, frustrirani nepronalaženjem adekvatnog odgovora, izabrali šutnju, i sami u dvojbi nije li možda, ipak, „Schutzkorps Bokeška mornarica“ bio izdaja gesla „fides et honor“. Intonaciju zbornim osudama daju u dijelu bokeljske javnosti cijenjeni kritičari, koji, u gotovo zaposjednutom komunikacijskom prostoru, upravo lovćenskom epizodom obrazlažu svoj zahtjev za revizijom statusa Bokeljske mornarice kao kulturnog dobra.

Zajedničko svim kritičarima, kako anonimnim, tako i onima s potpisom, sa ili bez akademskog pokrića je da u kampanji obezvrjeđivanja Mornarice koriste upravo i samo taj argument. Vjerojatno ne bi bio općeprihvaćen i toliko korišten da nije preuzet s uvjerenjem da predstavlja rezultat mukotrpnog znanstvenog traganja za istinom. Godine 1965., naime, povjesničar Slavko Mijušković (1912. – 1989.), u doktorskoj disertaciji pod nazivom „Kotorska mornarica“, sudjelovanje dragovoljačkog odreda te ustanove u granatiranju Lovćena te cirkularno pismo njezina admiralliteta od 18. siječnja 1916. upućeno bokeljskim općinama, u kojemu se pobjedonosno kliču: Lovćen je zauzet! i ističe uloga Mornarice u toj operaciji, te poziva Bokelje da zajedno s Tripundanom proslave

i ratne uspjehe, nazvao je „aktom srama i izdaje“.

U osudi, uvaženi povjesničar jasno označava izdajice, to su „admiralitet i neki članovi Bokeljske mornarice prožeti proaustrijskim duhom, koji su djelovali protiv najsvetijih narodnih interesa... grupa ljudi, koja je duboko bila ogrezla u izdajstvu“, dočim iz konteksta zaključujemo da bi „rodoljubivi Bokelji“ mogli biti oni koji su izdani. Tko su ti rodoljubi, autor ne pojašnjava, smatrajući očito da ta riječ, spomenuta u značenju „onaj koji ljubi svoj (na)rod, etnos“, predstavlja posve jasan kriterij prepoznavanja.

Premda je disertacija obranjena prije više od 50 godina, objavljena je tek 30 godina poslije. Po svemu izgleda da, u vrijeme kada je znanstveni rad nastao, nije mogao dobiti zeleno svjetlo cenzora za javno publiciranje. Da vjerski karakter Mornarice nije bio jedina zapreka na njegovu putu do javnosti pokazat će se sedam godina poslije, kada je Mijušković u monografiji „12 vjekova Bokeljske mornarice“ objavio opširan članak o njoj, u kojemu ni jednom riječju ne spominje Veliki rat. Očito se, prema uređivačkim kriterijima toga vremena, smatralo da bi se javnim iznošenjem činjenice da su očevi i djedovi tadašnjih članova udruge sa sjedištem u Socijalističkoj Republici Crnoj Gori 50 godina ranije dragovoljno pristupili neprijateljskoj vojsci i ratovali protiv Kraljevine Crne Gore povrijedila najveća proklamirana društvena vrijednost toga vremena, načelo bratstva i jedinstva jugoslavenskih naroda.

Ako je povjesničarev prikaz Bokeljske mornarice nečasnom udrugom, makar se on ticao samo jednog segmenta njezina djelovanja i, s obzirom na njezinu dugotrajnost, u zanemarivo kratkom razdoblju, bio razlogom da su nakladnici do početka 90-ih godina zaobilazili disertaciju, lako bismo mogli prihvatiti da je velikim slovima ispisano njezino ime na stupu „srama i izdaje“ mogao biti jedan od motiva kasnijem nakladniku da je objavi. Ako je procjena urednika u Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti, kada su 1994. odlučili objaviti doktorsku disertaciju svojega tada već pokojnog člana, bila da bi upravo njezin do tada neobjavljeni dio, u vremenu dok se još uvijek vodi rat protiv Hrvatske, mogao biti rado čitan, nisu pogriješili. Kampanje o kojima govorimo krenule su ubrzo nakon objave knjige.

CJENIK NAŠIH IZDANJA

**DJELA
HRVATSKIH
KNJIŽEVNIKA**
Mladen Kljenak
SMRTONOSAN LJETOPIŠ
129 kn

Petar Šegedin BITI	98 kn
Mate Ganza KAMEN NA ZEMLJI	57 kn
Ivo Dekanović OTKRIVANJE POSTOJBINE	57 kn
Stjepan Vukušić DUH U KAMENU	57 kn
Sead Begović NOVA KUĆA	57 kn
Vladimir Pavlović GETSEMANSKA URA	65 kn
Ivo Brešan SPLETKE	98 kn
Nikola Vončina ANTOLOGIJA HRVATSKE RADIO DRAME I.	159 kn
Nikola Vončina ANTOLOGIJA HRVATSKE RADIO DRAME II.	159 kn
Nikola Pulić KRIŽNI PUT (opis) BUKOVICOM	120 kn
Mladen Kljenak ZAVJET	110 kn
Andelko Vuletić ČITAČI VREMENA	125 kn
Veselko Koroman SOK OD VELEBILJA	125 kn
Nevenka Nekić 13 STRAŠNIH PRIČA I JEDNA GROTESKA	155 kn
Pero Pavlović SUNČEVE PRELJE	175 kn
Ivan Božičević POSREDNIKOVE PROSUDBE	155 kn
Mladen Kljenak SMRTONOSAN LJETOPIŠ	129 kn
Stanka Gjurić SVE ŠTO SJA	110 kn
Stjepan Šešelj NEPOČUDNE KOMEDIJE	120 kn
Helena Peričić O RIĐANU, PETRU I PAVLU	135 kn
Ivan Pandžić PROGOVORI MOJSIJE	145 kn
Katarina Pejaković SJENA U OKU	120 kn
Toma Podrug PODNEBLJE susreta književnosti i života	185 kn
Jozo Mršić SKARABEJ NA OLIMPU	165 kn
Vlado Andrić PRIČE IZ PRIKRAJKA	215 kn
Stjepan Šešelj DVIJE SMRTI I OTOK	155 kn
Đuro Vidmarović HORUS U KRLETCI	145 kn
Igor Mrduljaš GLUMIŠTE U STUPCU	225 kn
Stjepan Šešelj KRNJEVAL/CARNOVAL	235 kn
Zdravko Gavran SVLAČENJE LJUBAVI	145 kn
Ivan Antolčić i Mile Maslač DRVLJE I KAMENJE	105 kn
Gojko Sušac OGRLICA OD INJA	115 kn
Franjo Plavšić DJEČACI ZAUVIJEK	145 kn
Toma Podrug PALJETKOVANJE	145 kn
Ante Sekulić BAČKI HRVATI U XX. STOLJEĆU	155 kn
Miroslav Međimirec TUŽNI HRVATSKI SAN	235 kn
Marija Barbarić-Fanuko OGRLICA OD KIŠE	150 kn
Ljubo Krmek GRUDINA	105 kn
Stjepan Šešelj PET DRAMSKIH KOMADA	235 kn
Zvonimir Balog STOJ ILI PUCAM OD ZDRAVLJA	169 kn
Zdenka Čorkalo TANAK LED	100 kn
Ivica Mijačika VODA, USTA ČEMPRESA	100 kn
Albert Kinert PSOVKA OD LJUBAVI	100 kn
Stanko Baković SJENE BJEGUĆEGA VJETRA	100 kn
Zdravko Kordić PROSTORVRIJEME I KRIK	100 kn
Zdenka Čorkalo ŠIMUN	100 kn
Adrijan Vuksanović DVIJE TREĆINE	100 kn

Narudžbe za knjige:

HKZ-HRVATSKO SLOVO d.o.o., Hrvatske bratske zajednice 4, 10000 Zagreb

Tel.: 01/4814 965; 619 0012; faks: 01/619 0111, E-mail: hkz.hrvatskoslovo@gmail.com

Odobravamo popust od 25% na izdanja koja ne podliježu jedinstvenoj cijeni knjige

(nemaju zvjezdicu iznad naslova).

Napomena: plaćanje **ISKLUČIVO na transakcijski račun** HKZ-HRVATSKO SLOVO d.o.o.,

Hrvatske bratske zajednice 4, 10000 Zagreb: IBAN HR31 2340 0091 1001 4961 5,

Svrha uplate: knjiga + naslov.

Ako knjigu naručite telefonom, možemo Vam poslati opću uplatnicu s ispunjenim podatcima za plaćanje

Nastavak s 12. str.

PITANJA I PROMIŠLJANJA

Kako god bilo, objavljeno je vrijedno djelo, nezaobilazno štivo za sve koji žele detaljnije upoznati povijest Bokeljske mornarice ili je, pak, nastaviti istraživati. Tu opću ocjenu ne može umanjiti ni činjenica da u tekstu visoke znanstvene vrijednosti ima neznatnih ispada. To se, u prvom redu, odnosi upravo na spomenutu povjesničarevu osudu Bokeljske mornarice, izrečenu bez obrazloženja, čime je autor svojoj ocjeni događaja dao svojstvo općepoznate činjenice, koju, kao takovu, naravno, ne treba dokazivati.

Crna Gora je u rat protiv Austro-Ugarske ušla svojom voljom, neprisiljena ni od koga, ocijenivši krizu nastalu objavom rata Monarhije Srbiji povoljnim trenutkom za proširenje vlastita državnog teritorija. Taj korak sjevernog susjeda za Bokelje nije značio ništa nova, gotovo da ga se moglo predvidjeti. I prije su, naime, u vremenima većih političkih kriza na vidjelo izlazile pretenzije crnogorskih vladara prema Boki. Tako je bilo, primjerice, u vrlo nestabilnom razdoblju kotorske samovlade do uspostave mletačke vlasti 1420., kao i 400 godina poslije u turbulentnom razdoblju smjena vladavina velikih sila nad Bokom, nakon propasti Mletačke Republike sve do uspostave druge austrijske vladavine 1814. U mislima crnogorskih vladara Boka je ostala i svih 100 godina austrijske uprave. Zato ne čudi da se i 1914., prilikom definiranja ratnih ciljeva, osvajanje Boke našlo na vrhu popisa. Vojni stratezi koji su razradili njezin ratni plan stajali su na stajalištu „da bi Crna Gora samo u savezničkom ratu mogla preduzeti ofanzivu protivu Austro-Ugarske, s ciljem da zauzme u prvom redu Boku Kotorsku, Trebinje, Bileću i Gacko, a zatim Nevesinje i Mostar. Inače, ako bi sama bila u ratu s Austro-Ugarskom, morala bi dejstvovati defanzivno“.

Samo tri mjeseca nakon što je kralj Nikola objavio rat Monarhiji, a to znači i njezinoj provinciji na krajnjem jugu, početkom studenoga 1914. crnogorski vojni operativci potpomognuti saveznicima dobili su mogućnost primijeniti u praksi zamisli svojih stratega o ofenzivnom borbenom djelovanju. Zagrebački Ilustrovani list iz tog vremena javlja da „Crnogorci, pod vodstvom francuskih časnika i francuskim topovima bezuspješno bombardiraju sa Lovćena Boku kotorsku, otkuda naše teško topništvo (s krstaša „Radetzky“) uspješno odgovara“.

U takvim okolnostima, sudjelovanje članova Bokeljske mornarice u obrani njihove tadašnje domovine, a prije svega u obrani života članova njihovih obitelji i sugrađana te materijalnih dobara cijele Boke kotorske, bio je, u to nema sumnje, posve logičan izbor i legitiman čin.

Doista je teško proniknuti u logiku koja obranu vlastita doma kvalificira izdajom, čak i ako uzmemo, kako Mijušković hoće, da su za pravoslavno stanovništvo Boke, vođeno „ljubavlju prema svom narodu“ s druge strane državne granice, granate koje su padale s Lovćena, za razliku od onih koje su ispaljivane prema njemu, imale patriotsko punjenje.

Nejasnoće koje je povjesničar ostavio za sobom, imale su za posljedicu da, kada je riječ o Bokeljskoj mornarici, knjiga o Prvom svjetskom ratu do danas ostane otvorena.

Sve do sada iznesene spoznaje, kako vidimo, dosta uvjerljivo oponiraju akademikovoju osudi i, u najmanju ruku, daju razlog onom dijelu javnosti, koji teži za objektivnom valorizacijom bokeljske prošlosti, da postavi pitanje: zbog čega bi se uopće Bokeljska mornarica trebala sramiti sudjelovanja u osvajanju Lovćena?

Završnu rečenicu konačnog odgovora na to u javnosti nepostavljeno pitanje pronalazimo u pismu iz razdoblja neposredno nakon okončanja operacije zauzeća Lovćena. Kako piše zagrebački Jutarnji list u broju od 22. siječnja 1916., prenoseći vijest iz Sarajevskog lista, iz Herceg Novoga je 17. siječnja te godine u Sarajevo odaslan brzojav sljedećeg sadržaja:

„Njegovoj Preuzvišenosti generalu pješništva gospodinu Stjepanu pl. Sarkotiću, Njegovog Veličanstva pravom tajnom savjetniku, zapovjedajućem generalu i zemaljskom poglavaru

U izvršenju zaključka jednodušno prihvaćenog na jučerašnjem ovdješnjem svečanom sastanku občinskih načelnika kotara boko-kotorskog, naime političkih občina Herceg-Novog, Luštica, Krtole, Tivat, Laštva, Stolivo, Prčanj, Muo, Kotor, Dobrota, Perast i Risan, od osobite mi je časti podastrieti Vašoj Preuzvišenosti izražaje svesrdnog čestitanja, iskrenog udivljenja, preduboke trajne harnosti prigodom junačkog osvojenja Lovćena, djela hrabrosti slavne vojske pod mudrim zapovjedništvom Vaše Preuzvišenosti, što poviest ne pamti. Pučanstvo Boke, koje sada nakon osamnaest mjeseci vjerne straže proti zajednom neprijatelju s kraja slobodno diše, te u podpunoj mjeri shvaća značajnost, važnost i neizmjernu blagodat, što to slavno junačko djelo ima za milu ovu domovinu, a posebno za vjernu Boku, ushitno i svečano putem svojih zakonitih zastupstava podastire ponovno preponizna čuvstva nepokolebive vjernosti i sinovske privrženosti prama posvećenoj osobi nadasve ljubljenog premilostivog Cesara i Kralja i Njegovog prejasnog doma, uvijek spremno, da u svjetlu Mu krunu dade svoju krv i imanje.

Molim, da Preuzvišenost Vaša udostoji primiti na znanje ovu manifestaciju lojalne radosti i dopustiti, da se istoj i skromno potpisani u ime svoje kao i u ime svih državnih činovnika Boke preponizno i najiskrenije pridruži.

Kotarski poglavaru Giuppanovich“

Iz brzojava zaključujemo da je usmjerenje topovskih cijevi prema ciljevima u Crnoj Gori, „zajedničkom neprijatelju“ bilo ispunjenje želje svih žitelja zemljopisne Boke, od Igala do Krtola, koji su tada za Monarhiju bili spremni „dati svoju krv i imanje“. I drugo, brzojav bokeljskih općina zemaljskom poglavaru Dalmacije i vojnom zapovjedniku operacije osvajanja Lovćena¹ bio je poticaj i podloga admiralitetu Bokeljske mornarice da već sutradan uputi pismo istim tim općinama u kojemu je, kao organizator u to vrijeme još uvijek najvećeg blagdana Bokelja, pozvao puk da svoje oduševljenje činjenicom da „nakon osamnaest mjeseci opet može slobodno disati“ iz brzojava prenese na kotorske ulice i trgove masovnim sudjelovanjem u Tripundanskim svečanostima. I na kraju, Bokeljska mornarica je i u tim teškim vremenima, kao i mnogo puta u prošlosti, bila na pravoj strani, uz bokeljski puk, ispunivši časno svoju domoljubnu zadaću, na ponos svojih članova i svih Bokelja, bez razlike.

Konačno, u nečemu je, ipak, bilo izdaje. Izdani su, naime, svi oni koji su povjerovali u znanstvenu objektivnost akademičkova suda o izdaji.

Ivo ŠKANATA

¹ Zbog uspješnog pohoda na Lovćen 1916. Stjepan pl. Sarkotić sljedeće je godine odlikovan naslovom baruna (s pridjevkom *von Lovćen*), tako je od tada njegovo puno ime glasil: Stjepan barun Sarkotić od Lovćena (Hrvatska enciklopedija)